

AZ ÜGYÉSZSÉG ESETE A MIÉP-PEL

I.

2002 tavaszán az ismert eredménnyel lezajlottak a parlamenti választások. A különböző kifogásokat megfogalmazó jogorvoslati kérelmeket a Legfelsőbb Bíróság elbírálta, és a szavazás végeredményét annak rendje és módja szerint közzé is tette az Országos Választási Bizottság.

A választások után, május 5-én több ezer fő vett részt egy megmozduláson a budapesti Hősök terén. E megmozdulást a MIÉP és a Magyar Út Körök szervezték. Ezután látott napvilágot egy „határozat”, amelyet a Magyarok Népgyűlése jegyzett. E dokumentum szövegezői mint – felháborodott – állampolgárok kijelentették, hogy „a csalással, megvesztegetéssel, idegen erők idegen módszereinek felhasználásával” létrejött Országgyűlést nem ismerik el, valamint nem ismerik el a választások nyomán létrejött kormányt sem „felelős” magyar kormánynak. Továbbá azon lesznek, hogy „minden tévelygő, félrevezetett” állampolgárt felvilágosítsanak és megnyerjenek a „nemzeti engedetlenség számára”. A határozat szövegét feltették a MIÉP honlapjára is.

2004 júliusában a Kossuth téren és az Erzsébet-hídon engedély nélküli megmozdulásokra került sor, ahol a résztvevők ismét a fenti jelszavakat hangoztatták. Ezeket eseményeket a rendőrségnek – részben saját maga védelmében, fizikai erőszak és könnygáz alkalmazásával – kellett feloszlatnia, több személyt előállítottak. A MIÉP elnöke utólag megértéséről biztosította a résztvevőket, ám kijelentette, hogy a tüntetések szervezésében nem vett részt.

Ezt követően a MIÉP elnöksége 2002. július 28-án, sümegi ülése után egy „állásfoglalást” bocsátott ki, melyben megismételte a határozat megállapításait, s ezt többek között azzal egészítette ki, hogy a kialakult helyzetben már nem elégségesek a „pusztán parlamenti eszközök”, „a kormányt rá kell kényszeríteni egy új, tiszta eszközökkel lebonyolított választás kiírására, vagy meg kell dönteni”. Példálózó módon felsorolja, hogy mit is ért a nemzeti opposíció kelléktára alatt, s ebben a felsorolásban tüntetések és útlezárások szervezésén át a gyalázkodó sajtó elleni fellépésen keresztül megtaláljuk többek között a Parlament köré szervezett „millió embergyűrű” elképzelését is. Az állásfoglalást, mely a MIÉP honlapjára szintén felkerült s melyet a Magyar Fórum¹ meg is jelentetett, Csurka István pártelnök írta alá.

Az állásfoglalás nyomán két magánszemély a Legfőbb Ügyészséghez fordult. Egyikük büntetőjogi feljelentéseket tett Csurka István és a MIÉP ismeretlen tagjai ellen közösség elleni izgatás, lázadás és a törvényes rend elleni szervezkedés gyanúja miatt. E cikk írója a határozat megjelenése után azt kérte az ügyészségtől, hogy indítson pert a MIÉP ellen a dokumentum megsemmisítése iránt, s ugyanezt várta volna el az állásfoglalás kapcsán, melynek nyomán már a párt működésének felfüggesztése iránti keresetet is szorgalmazta.

II.

A Legfőbb Ügyészség keresetindításra nem látott lehetőséget. A határozatról a magánjogi és közigazgatási jogi főosztály álláspontja az volt, hogy nem tulajdonítható a MIÉP képviselőjére jogosult szervnek, így e körben nincs ok a keresetindításra. Továbbá nem áll módjában nyilatkozattételre kötelezni a MIÉP-et arról, hogy elismeri-e felelősségét a határozat szövegezésében. Az állásfoglalás kapcsán pedig leszögezte, hogy az nem sérti az alkotmányt, mivel nem irányul a hatalom erőszakos megszerzésére,² illetve arra sem utal, hogy a nemzeti ellenállást törvénytelen módszerek alkalmazásával kellene véghezvinni, az adott esetben törvényesen is megszervezhető, s a „konkrét jogellenes tevékenység ellen annak megvalósulásakor lehet a megfelelő eszközökkel fellépni”.

A Fővárosi Főügyészség szerint a magánszemélyek beadványai törvény vagy hatósági rendelkezés elleni izgatás büntette,³ illetve nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmazás vétsége⁴ miatt tett feljelentésnek minősülnek. Az előbbi kapcsán a nyomozást megtagadta, az akkor hatályos büntetőeljárás törvény fogalomhasználatának megfelelően bűncselekmény alapos gyanújának hiányára hivatkozva (a dokumentumok nem uszítanak engedetlenségre, nem alkalmasak köznyugalom megzavarására), az utóbbiban pedig nem volt hajlandó képviselni a vádat, mondván, hogy arról gondoskodjanak a bejelentők, ha akarnak, magánvádlokként. Ezzel az ügyet a maga részéről letudta, és az iratokat a Pesti Központi Kerületi Bíróságra tette át.

A bíróság kifejtette: a magánszemélyek a rágalmazás kapcsán nem képviselhetik a vádat, magánindítványt nem terjesztettek elő. Erre jogosultak egyéb-

ként is a sértettek, vagyis a hatalomra jutott koalíció tagjai lennének. A bíróságot a főügyészség határozata nem köti. Álláspontja szerint a közösség elleni izgatás⁵ és a törvény vagy hatósági rendelkezés elleni izgatás bűncselekmények legalábbis alapos gyanúja igenis megállapítható, így az ügyészség a nyomozást a közvadás bűncselekmények miatt köteles megindítani.

Az ügyben érintett (a Magyar Fórum székhelye szerint illetékes) immár harmadik vádhatóság, a budapesti IX. kerületi ügyészség által a törvény kötelező rendelkezése miatt elrendelt nyomozást végül a BRFK vizsgálati főosztálya⁶ a bejelentők tanúkénti kihallgatása után bűncselekmény hiányában megszüntette. Az indokolás szerint „sem a határozat, sem pedig az állásfoglalás nem alkalmas olyan szélsőséges indulatokat gerjeszteni, amelyek egy fizikális agresszió reális esélyét magukban hordozzák. Az említett határozatban és állásfoglalásban valóban szerepelnek a tanúk által elmondottak, azonban hiányzik a konkrét törvény, jogszabály vagy hatósági rendelkezés, amelyekben előírt magatartásokkal szemben uszítanak, mozgósítanak általános engedetlenségre, illetve nem beszélhetünk a köznyugalom megzavarásáról sem.” Az ügyet 2003 novemberében lezárták.

Kérdés, hogy mit tehet egy magánszemély, ha meglátása szerint az idézett határozat és állásfoglalás talán mégis törvénysértő, vagy másképp megfogalmazva: azok szövegezői jogszabályba ütközően járnak el. Kérdés, hogy a hatóságoknak, főként az ügyészségnek mi a feladata és kötelessége ebben az esetben, ha van ilyen egyáltalán.

III.

Kezdjük először a büntető feljelentéssel. Előrebocsátom: véleményem szerint a pártok vagy tisztségviselőjük által ilyen minőségükben elkövetett bűncselekmények miatt feljelentést tenni valamiképp célt téveszt (ráadásul feleslegesen avat mártírrá) egészen addig, amíg magának a pártnak nincs büntetőjogi felelőssége.⁷ Ezzel azonban az EU-csatlakozásig várni kell. Hangsúlyozni kívánom, hogy ebben az esetben büntető feljelentésekkel operálni nem az egyedül üdvös megoldás, és nem is feltétlenül szükséges. Mégis vegyünk számba az eljárás során felmerült bűncselekmények közül kettőt, melyek adott esetben megállnák a helyüket.

1. A könnyebb eset talán a nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalmazás vétsége. Ebben az ügyészség nem volt hajlandó képviselni a vádat, holott az véleményem szerint könnyen bizonyítható lett volna, tehát már csak azért is furcsa az ügyészség ódzkodása, mert az eljárás valószínűleg nem rontotta volna sokat

emlegetett eredményességi statisztikáikat. A rágalmazás tényállási elemei könnyen azonosíthatók (nagy nyilvánosság: vitán felül, csalás és megvesztegetés: becsület csorbítására alkalmas valótlan tényállítások... stb.). A főügyészség e bűncselekmény kapcsán elmulasztotta beszerezni a sértettek nyilatkozatait (sőt a IX. kerületi ügyészség is), holott erre a büntetőeljárasi törvény kötelezte.⁸ Az sem mellékes körülmény, hogy a nagy nyilvánosság előtt elkövetett cselekményeket az ügyészségnek magának is észlelnie kellett volna és hivatalból eljárást kellett volna indítania. Ez áll a következő pontra is.

2. Ami a törvény vagy hatósági rendelkezés elleni izgatást illeti: a határozat és az állásfoglalás a Legfelsőbb Bíróság és az OVB – deklaratív – aktusai ellen szólt, felszólító módban és szövegezéssel, továbbá a vonatkozó törvények szerint lebonyolított választás eredményét kérdőjelezték meg.

Lehet kritizálni egy kormányt, lehet bírálni az Országgyűlés működését – sőt azt gondolom, kell is. Ez az ellenzék és a politikai pártok feladata. Azonban a kormány megdöntésére felszólítani, az már azért más kérdés. Az állásfoglalás pedig igenis kifejezetten a kormány megdöntésére szólít fel (másképpen: „lemondásra kényszerítés”), még hozzá nem parlamenti eszközöket javasolva. Magyarországon a kormány törvényesen csak kétféleképpen kerülhet ki a hatalomból: vagy önként(!) lemond róla, vagy konstruktív bizalmatlansági indítvány nyomán a parlamenti pártok kiszavazzák belőle. E lehetőségekről egyik dokumentumban sem esik szó. Csalásról, kényszerről, megdöntésről, tüntetésekről olvashatunk – az agresszió kétségtelen. Ezzel együtt a köznyugalom megzavarására a demonstráció mérete és helye, valamint a párt elnökségi állásfoglalása és annak publicitása kiváló alkalmat biztosított.

A nyomozás során mit tett a rendőrség? Hozzáteszem, ügyészi utasításra, a kezdeményezési készség leghalványabb jele nélkül (ez utóbbit talán meg is lehet érteni). Kihallgatta a két bejelentőt, gyakorlatilag nem más célból, mint hogy összeállíttassanak velük egy-egy vádemelési javaslatot. Érdekes, hiszen ha feltörök a kocsimat, akkor nem hallgatnak ki tanúként arról, hogy mennyiben látom az események folyamatában megvalósulni a jogtalan eltulajdonítási szándékot mint a Btk. 316. §-ában meghatározott bűncselekmény tényállási elemét. Ezzel szemben viszont a MIÉP tagjai közül senki sem hallgattak ki, tanúként sem. A nyomozásnak pedig vége. Pont. A teljesség kedvéért megjegyzem, hogy e melleleg formailag sem kifogástalan megszüntető határozat ellen e cikk írója már nem élt panasszal. Majd egy éven át közel harminc oldalnyi levelezést folytatott különféle hatóságokkal – a semmiért.

IV.

Az ügyészség az alkotmány szerint nem pusztán vádhatóság. Az ügyészség mint a jogállam egy fontos intézménye „közreműködik annak biztosításában, hogy a társadalom valamennyi szervezete, minden állami szerv és állampolgár betartsa a törvényeket. Törvénysértés esetén – törvényben meghatározott esetekben és módon – fellép a törvényesség védelmében.”⁹ A pártok felett Magyarországon az ügyészség nem gyakorol törvényességi felügyeleti jogot,¹⁰ annak törvénysértése esetén mindössze keresetindításra van lehetősége, s a perben egyebek mellett kérheti a konkrét határozat megsemmisítését vagy adott esetben a párt működésének felfüggesztését. A kontrollt mindenestre a bíróság gyakorolja, ha egy ügy eljut egyáltalán odáig. Ám popularis actio hiányában az ügyészség csupán kezdeményezhet, s legfeljebb kérni lehet az ügyészséget, hogy lépjen fel. Az ügyészség keresetindításának véleményem szerint szimbolikus jelentősége is van. Különösen abban a szituációban, amikor az egész ország hangos volt az említett Erzsébet-hídi és Kossuth téri tüntetések miatt.

A Legfőbb Ügyészség tehát úgy vélte, hogy ebben az ügyben nincs helye keresetindításnak. Még hozzá elsősorban azért, mert e két irat nem más, mint pusztán a vélemény szabadság egyfajta kifejezése. A „megdöntés” vagy „lemondásra kényszerítés” érdekében javasolt eszközök törvényesek is lehetnek. A politikai nyomás gyakorlása ilyen módja tehát az ügyészség szerint még nem törvénytelen.

Ezzel szemben több érv is felhozható, elsősorban az állásfoglalás kapcsán. Ennek lényege ugyanis az egymással szorosan összefüggő erőszak és a kényszerítés, valamint az erre való – alkotmányellenes – felhívás. A kényszer jogi értelemben nem is jelent mást, mint agressziót, az akarat megtörését. Persze lehet azal érvelni, hogy a jogszabályi előírásokat betartva kell a kormányt „megdönteni” – ez az elvi lehetőség kétségtelenül adott. Ez azonban fals érvelés. Körülbelül olyan, mintha azt mondanám: öld meg a szomszédodat, puskával, de jogszerűen. Ez is lehetséges persze, jogos védelmi helyzetben vagy egy háború során – ezek a szituációk felmentést adhatnak a bünte-

tőjogi felelősség alól. De ebben az esetben ki gondol erre? Nem üres jogászkodás ez?

A pártoknak is be kell tartaniuk a magyar törvényeket és tisztelniük kell a magyar jogrendet. Ha adott esetben egy párt rágalmoz és a fenti módon kétségbe vonja egy törvényes választás eredményét, valamint agresszióra hív fel a kormány és a népképviselői szervek ellen, megsérti az alkotmányt. Teljesen mindegy, hogy sor kerül-e tényleges agresszióra. Ez nemcsak véleménynyilvánítás, hanem törvénysértés. Ami ellen igenis fel kell lépni, és ezt ma Magyarországon csak az ügyészség teheti meg. Az az ügyészség, amely az összes érvet figyelmen kívül hagyva, az összes panaszt elutasítva mindössze egy felesleges büntetőeljárást volt képes kreálni, amelyet aztán rutinosan meg is szüntettetett.

Alkalmas egyáltalán az ügyészség erre a feladatra? Vagy örökké a politikától tart ott is, ahol a jogi helyzet a napnál is világosabb? Minek kell ilyenkor történnie ahhoz, hogy érdemi intézkedésekre kerüljön sor? Garázdálkodó személyeket kell tetten érni, akik egyik kezükben sörösüveggel, másikkban a kiprintelt határozattal (amelyet azért előzőleg, hiszen a megfelelő legitimáció kétségtelenül fontos, a MIÉP egyik tisztségviselője megfelelően szignált) és állásfoglalással azt ordítcozzák, hogy emberek, olvassátok ti is ezt és döntsük meg a kormányt – s mindeközben, jó példával elől járva, maguk is mondjuk köztéri szobrokat döntögetnek? Hol a határa akkor a véleménynyilvánítás szabadságának? Az ügyészség szerint a pártok valóban azt mondanak, amit akarnak, jelentse fel őket, aki akarja, aztán bizonyítsa ő maga?

JEGYZETEK

1. 2002. augusztus 1-jei számában, egész pontosan annak is a címlapján.
2. Alkotmány 2. § (3) bekezdés.
3. Btk. 268. §.
4. Btk. 179. § (2) bekezdés b) pont.
5. Btk. 269. §.
6. Élet és ifjúságvédelmi osztály, Ifjúságvédelmi alosztály.
7. 2001. évi CIV. törvény.
8. 1973. évi I. törvény 123. § (2) bekezdés.
9. Alkotmány 51. § (3) bekezdés.
10. 1989. évi II. törvény 14. § (1) bekezdés.